

ZPRÁVODAJ

SPOLEČNOST SBĚRATELŮ KNIHTISKOVÝCH VYDÁNÍ ČS. ZNÁMEK

ČÍSLO: 58

ROČNÍK: 2003

OBSAH:

- Informace vedení společnosti	str. 2
- Studijní příručky pro rok 2004	str. 3 a 5
- Hradčany – připomínky k článkům	str. 4 – 6
- Hradčany – Postupná deformace obrazu známek	str. 7
- Hradčany – A opět otazníky	str. 8
- Hradčany – Zajímavé příčky	str. 9 – 11
- Holubice 10h – Desková vada na zp 86	str. 12 – 13
- OR 50h zelená – Retuš zp 68 na nezjištěné desce	str. 14
- OR 50h zelená – Varianty retuší VM na zp 1	str. 15
- OR 50h zelená – Bílá skvrna nad hlavou	str. 16
- HaV 300h – Několik poznámek	str. 17 – 21
- Doplatní 1928 – Retuše hodnoty 10Kč	str. 22
- Doplatní 1928 10Kč – Kolik bylo matric?	str. 23 – 24

Zpravodaj společnosti sběratelů československých knihtiskových známek je neprodejnou tiskovinou, vydávanou pouze pro vnitřní potřebu členů společnosti. Je vydáván nepravidelně, nejméně 2x do roka. Za redakční úpravy odpovídají a na přípravě se podíleli členové společnosti. Rukopisy, články, připomínky, nové poznatky či jinou korespondenci posílejte na adresu: Jindřich LÁTAL

Mařatková 916, 142 00 PRAHA 4, tel. č.: 241 717 976

POZOR - NEPŘEHLÉDNĚTE.

POZVÁNKA

V souladu s dlouhodobou tradicí uskuteční se naše podzimní setkání v sobotu dne 8. listopadu 2003 od 9,30 hod v zasedačce AGROPOLU Praha 1, Opletalova 4 v 1. poschodí. Podrobnější plánek byl uveden v dřívějších číslech Zpravodaje.

K dispozici Vám budou jednotliví předsedové studijních skupin (emisi) a znalci SČF pro knižtiskové známky.

Rok 2004 již bude 17 rokem činnosti naší společnosti. Stále je nás kolem 220 členů.

Členské příspěvky pro rok 2004 zůstávají shodné s rokem letošním a to:

pro členy do 70 let	Kč 50,-	Sk 55,-
pro členy nad 70 let	Kč 40,-	Sk 45,-

V následujícím roce budou vydány 3 specializované studie a to:

č. 46 - 20 hal červená Osvobozená rep. - zprac. Jar. Moravec	Kč 70,-	Sk 75,-
č. 49 - 5 hal Hradčany V. kresba tmavězelená - zprac. Ryvola rozsah 1 - 6 TD - celkem 130 stran	Kč 120,-	Sk 130,-
č. 50 - 5 hal Hradčany V. kresba tmavězelená - zprac. Ryvola rozsah 5 - 8 TD - celkem 70 stran	Kč 80,-	Sk 90,-

Členské příspěvky a úhradu za objednané studie odešlete přiloženou složenkou. V levém dolním rohu poštovní poukázky C ve zprávě pro adresáta uvedete pořadové číslo objednané studie. Prosíme o uhrazení členských příspěvků do konce roku 2003, abychom mohli včas objednat natištění studií a rozeslat je v únoru s jarním zpravodajem.

Distribuci na Slovensku nadále zajišťuje p. Píša, na jehož adresu bude zasílán jak členský příspěvek, úhrada za specializované studie, tak i příspěvek za úhradu poštovního. Jeho výši určí p. Píša.

Adresa je: Julius P í š a
Březová 7
921 01 Pie š ť a n y

Vedení společnosti.

Studijní příručka pro rok 2004 – Hradčany.

Pro příští rok byla vybrána pro vydání v řadě Studijních příruček hodnota 5 h vytištěná v kresbě „e“. Jejím autorem je Z. Ryvola a bude vydána ve dvou svazcích. Cena a způsob objednání je uveden na jiném místě.

U hodnoty 5 h v této kresbě došlo od vydání Monografie I k největším studijním objevům. Snad s ní může ještě soupeřit hodnota 15 h. V Monografii její autor dr. Kubát popisuje šest tiskových desek a právě autorovi vydávané Studijní příručky se podařilo objevit a prokázat, že byly ještě další dvě tiskové desky.

Z tohoto důvodu je také vydání této příručky ve dvou svazcích. První popisuje charakteristické deskové vady podle nichž lze sestavit rekonstrukci tiskových desek 1. až 6. Tedy těch tiskových desek, které byly známy a popsány v Monografii.

U většiny známkových polí všech šesti desek uvádí autor společné vady stejných známkových polí. Tedy ty vady, které autor Monografie označuje jako sekundární. Myslím, že tento název je vhodnější a více český.

Dalším novým poznatkem je, že zoubkování přepážkových archů dle jednotlivých tiskových desek uváděné v Monografii neodpovídá skutečnosti. U zoubkování B, C a F nebyla nalezena žádná známka z 1. nebo 2. tiskové desky.

Toto zjištění je závažné z toho důvodu, že se s tímto zoubkováním nemůže vyskytnout I. typ 4. spirály z 2. tiskové desky (91. ZP). Samozřejmě nemůže být ani spojený spirálový typ. Tak je to již uvedeno třeba ve Specializovaném katalogu Merkur Revue.

Ve druhém svazku jsou popsány deskové vady u nově zjištěných tiskových desek označené jako 7. a 8. Vzhledem k tomu, že se liší jen velmi málo od tiskových desek 5. a 6. jsou zde uvedeny i obrázky a popis vad tiskové desky 5. a 6. Zajímavé jsou i poznatky o zoubkování přepážkových archů z těchto nově zjištěných tiskových desek.

K ilustraci deskových vad jsou použity, mimo 2. a 3. tiskovou desku, přímo fotokopie známek z jednotlivých známkových polí. Fotokopie známek a velmi podrobně zpracovaný obrazový rejstřík odchylek, včetně charakteristických paprsků, budou dobrou pomůckou pro určování známek této hodnoty. Mimo to je i uveden návod, jak lze zhruba rozdělit známky podle původu z té které tiskové desky. I když není možno takto rozdělit známky stoprocentně, přece jen to usnadní určování.

Hamr František

Retuše na známkách emise Hradčany – připomínka k článku J. Michalíka ze Zpravodaje č. 57/2003.

Nemyslím, že u známek emise Hradčany byly prováděny retuše v přípravné sestavě, to je myslím jen teoretická možnost. Daleko jednodušší bylo vyměnit vadný otisk pomocného štočku. Pokud by tam byl vůbec vlepen, vždyť tiskárna jich musela mít dostatek.

U většiny retuší provedených před tiskem, ať již ve skleněném negativu či přímo v tiskové desce známe původní vadu. Pokud opomenou retuš nápisu POŠTA u hodnoty 3 h, tak prakticky u všech víme jak původní vada vypadala.

Jak tedy vypadaly původní vady? U hodnoty 400h, kde byl u I. TD opraven rámeček za -SKÁ je původní vada na neopravené II. tiskové desce. Totéž je i u retuší na hodnotách 25 h „e“. Víme, že původní vadou, která byla retušována, musela být bílá skvrna na horním obloučku S ve SLOV (61. ZP), nebo bílý kroužek na písmenu Š v POŠTA (ZP73). Původní vada musela být stejná jako na těch známkových polích na kterých zůstala. Proč? Protože všechny tiskové desky byly odvozeny od stejného skleněného negativu. Proč nebyla odstraněna přímo v něm je nejasné.

Jak vypadala původní vada retuše na 28. známkovém poli obou tiskových desek hodnoty 20 h „e“ je rovněž známo. Vzhledem k tomu, že byly vyrobeny i tiskové desky, které po rozřezání sloužily pro tisk známek na dopisnice a ty opraveny nebyly. V Poštovním muzeu je uložen černotisk jedné z těchto tiskových desek, kde je vidět vada 28. známkového pole. Samozřejmě ji lze najít i na dopisnicích 20 h jak s monogramem ČSR nebo znakem nad střední dělicí linkou. Je zbytečné uvádět, že všechny tiskové desky byly odvozeny ze stejného skleněného negativu. Bližší je v Merkurrevui č. 6/2002.

Původní vada před retuší nuly na známkovém poli 70/I hodnoty 20 h „a“ byla zřejmě ta, která je v Monografii uváděna jako desková vada. Tedy po vydrolení přidaného kovu.

K retuším uváděných v Novotného Přiručce se nechci vyjadřovat. Nevěřím, že byly opravovány paprsky, druhé slunce a další. Nemyslím že by to bylo technicky proveditelné. A navíc ponechány byly daleko větší vady jako třeba „konvalinka“ u hodnoty 10 h „a“ a další.

Jak původně vypadala 4. spirála, vějíř pravé holubice, levá i pravá příčka u hodnot kresby „e“ je rovněž známo. Tak jako na neopravených známkových polích. Totéž se týká i retuše, nebo lépe úpravy nevhodné číslice 7, u hodnoty 75 h. Vždyť existují zkusmé tisky s touto nevhodnou číslicí.

Zda byla provedena oprava poškozené 5. spirály hodnoty 15 h na ZP 36 u VII. tiskové desky ještě před jejím použitím k tisku známek si vzhledem k malému

výskytu těchto známek netroufnu posoudit. Z čeho vycházel autor článku nevím.

O tom že byly prováděny retuše na jednotlivých galvanech u hodnoty 30 h „ea“ jsem si přečetl poprvé. Autor Monografie uvádí, že jednotlivé štočky byly spojeny do desetipásů . Ty byly staženy po deseti do tiskové desky. Štočky nebyly stejné velikosti, nebyly přesně vyrovnány jak do stran tak i na výšku. Výškové nevyrovnání bylo příčinou vzniku barevné šachovnice při tisku tmavou barvou, proto bylo rozhodnuto od původního tmavého odstínu odstoupeno a barva ředěna bělobou.

Na závěr ještě jednu prosbu. Na 41. známkovém poli u hodnoty 15 h jsou pravou větví výrazné šrafy. Na tiskových deskách II. – VII. jsou prakticky stejné. U I. tiskové desky, která je ale výrazně proleptána, jsou tyto šrafy pouze jako nevýrazné body. Porovnáním z jinými známkovými poli mi to připadá jako retuš . Ta by musela být provedena ve skleněném negativu. Může jít o retuš? Okolí nevykazuje žádné znaky opravy. Co na to říkáte kolegové!

HAMR František

STUDIE OSVOBOZENÁ REPUBLIKA 20 h červená

V roce 2004 vyjde jako specialisovaná příručka sběratelů knihtiskových známek "Souhrnná studie Osvobozená republika 20 h červená". Studie obsahuje na 42 stranách popis a vyobrazení vad na 88 známkových polích tiskové desky I. a na 81 známkových polích tiskové desky II. dále jsou popsány a vyobrazeny vady negativu na 16 známkových polích, které lze ve všech případech rozlišit podle tiskové desky.

Při přípravě studie jsem měl k dispozici jak přepážkové archy obou tiskových tak i xerokopie stokusových černotisků. Kromě toho jsem prohlédl větší počet bloků a pásků jak svislých tak vodorovných a cca 12.000 kusů jednotlivých ražených známek. Do studie jsou zařazena pouze známková pole, která jsem viděl nejméně desetkrát. Vzhledem k vysokému nákladu (61 milionů známek) se některé vady nemusí nutně nacházet na všech arších či blocích, případně ani na svislých nebo vodorovných páskách.

Jaroslav Moravec

Poznámky k článkům .

Ve Zpravodaji č. 57 / 2003 byly uveřejněny dva články pana Michalíka z Brna. Měl bych k oběma článkům několik poznámek.

První článek : *Retuše na známkách emise Hradčany provedené před tiskem a během tisku.*

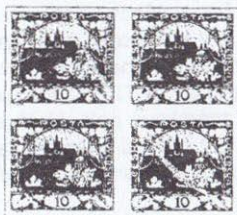
Asi v polovině článku je uvedeno : »Stejně tak rozdělování retuší na primární, sekundární a terciální je vedeno snahou udělat z filatelie "vědu" ...«. Zatím jsem se v žádné publikaci nesetkal s tímto dělením v souvislosti s retušemi. Termíny primární, sekundární a terciální se používají v souvislosti s deskovými vadami, aby bylo možno jedním slovem vyjádřit, kde je třeba vznik deskové vady hledat (v přípravě sestavě, na negativu či na samotné tiskové desce). Tyto termíny zavedl dr. Kubát v Monografii I, a mám za to, že filatelistická veřejnost je má již vžitě. Ještě bych chtěl podotknout, že správný termín je terciální a nikoliv terciální, ale je možné, že jde o překlep.

Co se týče retuší, je správně uvedeno, že termín redukce označuje retuš provedenou před tiskem. Tento termín zavedl rovněž dr. Kubát. Avšak v Monografii II se používá pro tyto retuše termín primární retuš, na rozdíl od termínu sekundární retuš, který označuje retuš provedenou až v průběhu tisku.

Tedy primární a sekundární retuš ano, ale pouze ve smyslu retuš provedená před tiskem a retuš provedená v průběhu tisku. Terciální retuš nikoliv, pouze terciální desková vada.

Druhý článek : *Závoje, světliny a bílé skvrny na známkách emise Hradčany.*

U hodnoty 10 h I jsou uvedeny dva závoje, a to na ZP 40 / I a ZP 19 / II. Oba jsou klasifikovány jako neuváděné v literatuře. Opak je pravdou. Oba tyto závoje jsou uváděny již v Monografii I v tab. 36 na str. 177. Druhý z obou závojų postupuje ze ZP 8 až do uváděného ZP 19. V monografii je chybně uvedeno ZP 18 a 29, ale jde zřejmě o překlep, protože z obr. 221 na str. 176 je vidět, že jde o ZP 8 a 19. Také v článku pánů Karla Paděry a Zdeňka Ryvoły "Závoje - světliny na známkách Hradčany 10 h I. kresba II. tisková deska", uveřejněném ve F 87 / 15 / 430, je o závoji na ZP 19 podrobně pojednáno (jeho vznik a relikty po jeho zániku). Tento zajímavý závoj je vyobrazen na připojeném obrázku.

Jelikož se zabývám pouze I. kresbou emise Hradčany, nebudu komentovat ostatní uvedené závoje, protože se jedná vesměs o známky V. kresby.

POSTUPNÁ DEFORMACE OBRAZU ZNÁMEK EMISE HRADČANY

Na některých známkách emise Hradčany během tisku došlo k postupné deformaci obrazu, zaviněné zřejmě nekvalitním materiálem, který byl použit k výrobě tiskové desky. Nejedná se tedy o postupné vypadávání kovu na retušovaných místech některých známek, které jsem uvedl ve svém článku ve Zpravodaji č.57/2003. Chtěl bych se také čtenářům omluvit za chybu, které jsem se ve zmiňovaném článku dopustil. Retuš levého horního rohu a postupné vydrolování přidaného kovu u hodnoty 120h na 64. a 74. ZP/I.TD nebyla provedena před tiskem, jak mylně uvádím, ale vzhledem k tomu, že ve své sbírce mám známky evidentně pocházející z těchto známkových polí bez jakéhokoliv poškození, je zřejmé, že tato oprava byla provedena až během tisku.

Č.6 - 10h e), 91.ZP/I.TD: během tisku se postupně vydrolují písmena M, U, C a H v nápisu MUCHA. Toto postupné poškození se vyskytuje na známkách všech tří použitých zoubkování, tedy A, B i C a počátek pochází zřejmě z období kolem poloviny r.1920 do ukončení tisku.

Č.6 - 10h e), 75.ZP/II.TD: během tisku se postupně vydroluje nožka číslice 1 vpravo dole. Také toto poškození se vyskytuje u zoubkování A, B i C a podle data na razítkách předpokládám, že pochází z II.čtvrtletí r.1920 do doby, kdy byl tisk ukončen.

Č.9 - 20h e), 91.ZP/II.TD: postupně se vydroluje rám pod levým horním rohem, později chybí levý rám až do spodního okraje 3.spirály v délce zhruba 5 mm. Také tato vada, ze všech tří největší, nebyla během tisku opravována, její počátek pochází z období kolem poloviny r.1920 až do ukončení tisku a vyskytuje se na známkách zoubkovaných oběma rozměry, tedy A i C.

U všech tří vad se vyskytují známky na jedné straně bez jakéhokoliv poškození a na straně druhé s poškozením v největší míře ke kterému došlo než byl tisk ukončen a široké škále změn, ležících mezi nimi.

MICHALÍK Jaroslav
Renneská 1
639 00 BRNO

A opět otazníky.

Před nedávnem jsem procházel kolego a své nezpracované přebytky skartového materiálu emise Hradčany. Vše jsem bral tzv. rutinným způsobem, protože jsem si myslel, že mne již z této emise nemůže nic překvapit. A právě proto z toho důvodu se již delší dobu zabývám novinovými Sokol v letu, kde naopak o překvapení není nouze.

A jak jsem se příjemně zmyšlil. Našel jsem celistvost vyfrankovanou třemi známkami 20h V, z nichž známka ZP II/58 vykazuje navíc poškození nuly ve 12,00-14,00 a poškozený štítek zevnitř ve 13,00-14,00 viz obrázek. Celistvost nese razítko Praha 1 12.VI.1920.

Ve své sbírce (v rekonstrukcích) mám známky bez tohoto poškození hodnoty a hodnotového štítku. Proto bych uvítal buď přímo, nebo prostřednictvím našeho časopisu informace objasňující tento problém.

V průběhu výše zmíněné činnosti jsem našel ústřížek průvodky s vyfrankovanou známkou 200 h ze ZP I/8, kde je markantně znát prasklá deska mezi O a Š a svisle ve třetí věži. Také o této nahodilosti nemám žádné informace a tak také prosím o diskusi k tomuto problému.

Proč mne to zajímá?

Všichni víme, že hodnota 200 h byla po čase dotiskována pro možnost opatření leteckým přetiskem. Tento dotisk se mimo emisi leteckých také dostal volně do oběhu.

To znamená, že se setkáváme se známkami z dotisku běžně, aniž bychom to registrovali. Pouze nás upozorní známky z dolního okraje, které nemají počítadlo. Ale dalších devadesát rozstříhaných kusů se běžně rozplynulo mezi ostatní.

Při sestavování rekonstrukce 200 h Hradčany (v dobách dávno minulých – psal se rok 1982) jsme spolupracovali jako kolektiv, z něhož každý k jednotlivému ZP připisoval své poznatky na tzv. evidenční karty jejichž autorem byl již nežijící pan Feigl z Josefova. Z těchto byl pak sestavován popis ZP k rekonstrukci. Následně jsem tyto karty získal já a poznámky pro ZP I/8 nevykazují tuto prasklinu. Proto se právem domnívám, že známek s prasklinou mnoho nebude. Následně se mohu domnívat, že prasklina byla opravena.?

Na spolupráci s objasněním se těší

Jiří Krňák
Čes. Velenice
GSM 723 719950

Hradčany - zajímavé příčky

Při prohlížení příčkových typů u hodnoty 25 h fialová I. a II. TD V. kresby mě upoutalo několik zajímavostí i nepřesností. Samozřejmě se jedná o levé svislé příčky tak, jak jsou přehledně vyobrazeny včetně typů a spirál v katalogu POFIS na str.12 od autora katalogu Mgr.ing.Fr.Beneše CSc.Toto vizuální zobrazení spolu s publikací Rukověť pro sběratele Hradčan od autorů pánů Hamra a ing.Skalouda, jsou ideálními vodítkem pro zjištění a zařazení určitého ZP.Při zjišťování některých ZP jsem však přišel na několik nepřesností. Co tedy vlastně tvoří levou svislou příčku u V.kresby?Když použiji názvosloví z Rukověti, je to přerušené protažení kresby bílého levého oblouku a vnitřní levé linky do dolní vnitřní linky.Je to jednoduché a hned se to pozná.

Myní chci reagovat na příspěvek pana Pavla Švejnara z Filatelie 5/2002 a přitom se jemu i ostatním pánům, na které ve svém příspěvku navazuje a kteří před časem publikovali své poznatky o "pravých příčkách" u V.kresby hodnot 10,75 a 500h, omluvit, za nesouhlas s jejich označením.

Podle mne se nejedná o "pravé příčky", protože ve skutečnosti jde pouze o prodloužení pravé /a to jedné/ vnitřní linky, prokreslené a spojené s horní a dolní vnitřní linkou.Samozřejmě s různými přerušeními.

Tady bych spíše souhlasil se vžívajícím se označením "rámečkový typ", protože tato představa a označení by nám mohlo zůstat i kdyby někdo objevil levý "rámeček".To je však věcí štěstí a dostupnosti materiálu.

Formulované označení "prava svislá příčka" je zavádějící, protože :

- 1/ existují skutečné pravé příčky a to u I.aII.TD V.kresby hodnoty 25h fialová
- 2/ dají se také lehce identifikovat

Zrovna tak jako levé, tak i pravé příčky jsou tvořeny přerušeným protažením kresby, a to pravého bílého oblouku a pravé vnitřní linky do dolní linky.Je to také jednoduché a také se to hned pozná.Samozřejmě jako u levých, tak i u pravých příček nebyl rytec vždy přesný, proto nejsou vždy obě stejně dlouhé a stejně patrné. Domnívám se, že některé málo výrazné partie obrazu opravoval rytec vždy až v hotových TD a to ne nijak pečlivě a důsledně a to zřejmě současně s uzavřením levé horní spirály, prorytí vějíře, případně vlnovky i svislé levé příčky a pravé linky.Tato domněnka je vyslovena i v Monogr.č.1 na str.155.

Nejedná se tedy o systematické úpravy ZP, rytec jich řadu vynechal, nebo je třeba z nedostatku času opravil jen neúplně a nestejně a to jen ty, kde byl zřejmý vliv tisku při namátkové kontrole.A možná také proto, aby milovníci Hradčan měli co bédat.Ale klasické pravé příčky tam rozhodně jsou.

U hodnoty 25h fialová byla provedena úprava jen u I. a II. TD. U III. a IV. TD úprava provedena nebyla, ty byly použity pro přetisk SO 1920 a tam jsem příčky u stříhaných známek nenašel.

Zřetelně rozlišitelné pravé příčky jsem sestavil do tabulky.Bylo by škoda si jich nepovšimnout, neboť jejich výskyt je daleko menší než u levých příček, nehledě k tomu, že skýtají další možnosti různých kombinací.Označení jsem použil od levých příček.V Rukověti pro sběratele Hradčan je sice zmínka o pravé příčce, ale jen pro rozlišení některých ZP.U některých ZP je zřejmá i z fotodokumentace, ale popis je nepřesný nebo jen částečný.

Tabulka výskytu příček typu II , IIa u jednotlivých TD

nč = nepřesné nebo částečné

ZP	TD	příčka		označení pravé příčky v Rukověti
		levá	pravá	
2	1	IIa	-	-
20	1	II	-	-
50	1	II	-	-
63	1	IIa	IIa	ne
68	1	II	-	nč
72	1	II	IIa	ne
73	1	II	-	-
74	1	II	-	-
75	1	II	IIa	ano
78	1	IIa	II	ne
81	1	II	II	ano
82	1	II	-	nč
83	1	II	-	-
86	1	II	-	-
88	1	-	II	ne
95	1	-	IIa	ne
98	1	-	IIa	ne

1	2	IIa	-	-
3	2	II	-	-
4	2	II	-	-
5	2	II	-	-
6	2	II	-	-
7	2	II	II	ano
8	2	II	II	ano
11	2	II	II	ano
12	2	II	II	ano
21	2	II	II	ne
32	2	II	-	-
40	2	II	-	-
48	2	-	IIa	ne
49	2	II	II	ano
52	2	II	-	-
56	2	II	-	-
62	2	II	-	-
64	2	II	-	-

22	2	-	II	ne

K určení ZP pro tabulku jsem použil zn.č.11,11a @, ** i Δ , střihané i zoubkované, samostatné i ve větších celcích. Pravda je, že úplně všechna ZP s levou příčkou jsem namal. K dispozici u II.TD a proto je možné, že sberatelé tabulku ještě doplní a rozšíří. Možné je i zjištění dalších ZP jen s pravou příčkou, těch ale bude věřím stejně nejmén.

U I.TD je zajímavá shoda ve výskytu kombinací u oboustranných příček, kde se nachází všechny možnosti a to : II - II /ZP 81/
II - IIa /ZP 72, 75/
IIa - II /ZP 78/
IIa - IIa /ZP 63/

Ostatní ZP mají buď jen levou, nebo pravou příčku, zatímco u II.TD k nám byl rytec skoupější. Tam jsou příčky buď jen levé, nebo stejné /II-II/ oboustranné, jen jedna pravá. Při pohledu do tabulky je vidět i to, že u II.TD byly částečně opraveny ZP od č.7-50, u I.TD od ZP 50-100. Je to jen nahodilé zjištění, nebo v tom může být i jiný zámysl? Prostě máme pořád co objevovat.

Uvádím ještě srovnávací tabulku počtů jednotlivých příček, která mně připadá velice zajímavá a navozuje mnoho dalších otázek i případných odpovědí.

Tabulka počtů jednotlivých příček typu II , IIa u TD

		p ř í č k a		
		samostatná levá	oboustranná	samostatná pravá
TD I	ks	9	5	3
TD II	ks	11	6	12

Samostatné označení pravých i oboustranných příček jako typy by myslím bylo přínosem a bylo by škoda, kdyby to zůstalo jen na okraji zájmu sběratelů. Ostatně hodnocení uvedených skutečností ponechávám na zvážení široké filatelistické veřejnosti.

Před vydáním tohoto článku jsem konzultoval uváděná zjištění s p. Dr. Paděrou a p. Látalem, znalými hradčanáři. Pan Dr. Paděra mi přinesl známku ze ZP 22 II. TD, kde je další samotná pravá příčka, za což mu děkuji / už je zahrnuta v tabulce /.

Na závěr bych jen pro přesnost uvedl rozdíly u obou příček :

levá příčka

Nad levým vázáním je oblouk přerušen tak, že pomyslně plynule navazuje na spodní linku a je na ní dotažen vždy a to výrazným prorytím. Pokud je protažena i levá svislá linka až na spodní linku, vzniká levá příčka.

pravá příčka

U pravé strany je to jinak, protože na pravé straně u 9. spirály je celkově méně místa. Prokreslená je jen svislá linka a to jen někdy a ne tak výrazně jako na levé straně. Oblouk nad pravým vázáním je ukončen výše a graficky ne tak pečlivě, aby mohl plynule přecházet na spodní linku. Pokud je prokreslen i oblouk a svislá linka až na spodní linku, vzniká pravá příčka, která však pro méně místa není tak výrazná jako na straně levé. Pokud je prokreslena jen pravá svislá linka po celé délce, vzniká rámečkový typ.

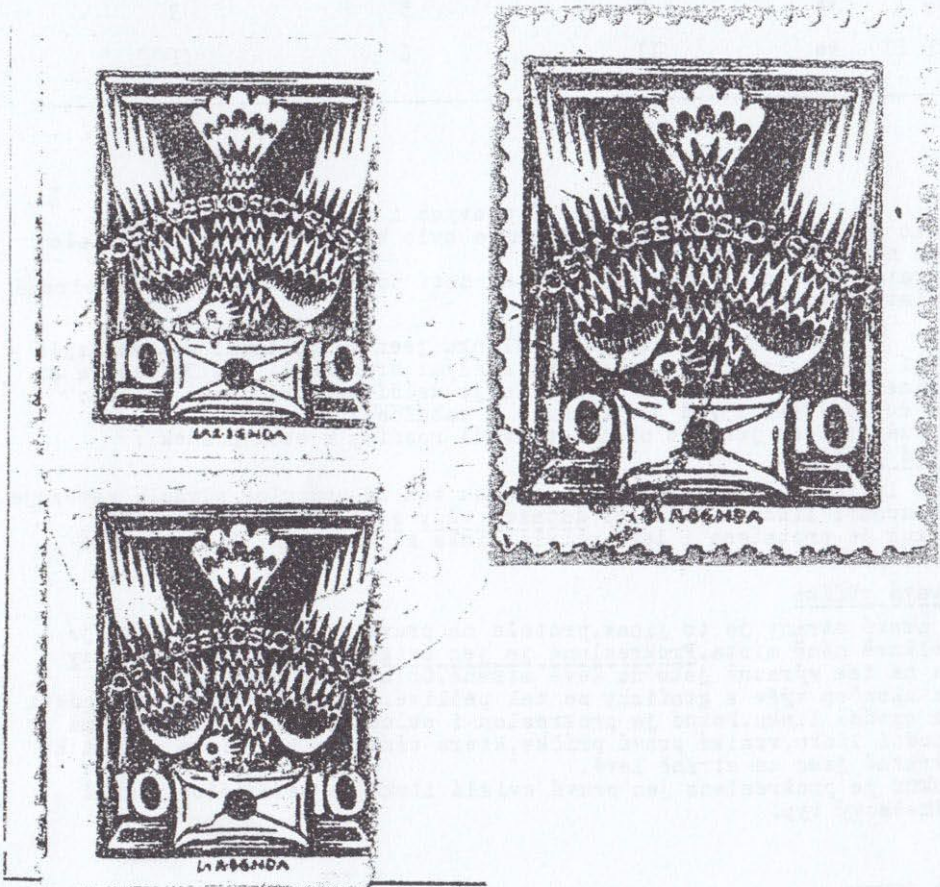
Olšan

Olšan

Holubice 10 h – zelená a olivová – desková vada na ZP 86

Popis vady i její obrázek lze najít již ve druhém díle Monografie čs. známek, kde je prolomená levá spodní příčka v dopise uváděna jako retuš.

Známka pochází z druhé tiskové desky z níž byly z počátku tisku tištěny známky v zelené barvě. Jejich výskyt je celkem běžný. Zajímavý je nález svíslé dvoupásky se známkou pocházející ze ZP 86, kde u obou známek došlo k výraznému posunu hřebenového zoubkování (obr. 1)

Později, po rozhodnutí o změně barev známek této hodnoty, se známka s prolomenou příčkou objevila i v barvě olivové. Ihned vzbudila zájem sběratelů a proto její nálezy v současné době jsou ojedinělé. Podle mých znalostí je dosud evidováno kolem deseti exemplářů, z toho dva poštovně nepoužitá. Na celistvosti není výskyt pravděpodobně žádný.

V nedávné době se podařilo najít známku pocházející ze ZP 86 vytištěnou **v zelenoolivovém barevném odstínu** (obr. 2). Pochází z období, kdy došlo ke změně barev a nálezy tohoto barevného odstínu na známkách nejsou časté.

J. Chvalovský

Koupím perfiny

na známkách používaných na území československé republiky a na známkách vydaných v cizině. Nabízím Kč 3 za nepoškozené s úplným perfinem. Můžete jako obvykle donést na nejbližší setkání členů Společnosti knihtisku nebo poslat poštou.

J. Chvalovský

Prodám sbírku známek Osv. republika 60 h

Desková označení všech desek, známky a celistvosti z tete-beche desek, retuše řetězů vč. ostatních retuší, vady a retuše na ZP 34, sbírky známek z TD 5 až 8 obsahující 350 známek s HZ, 241 s LHZ, 180 s ŘZ a 37 celistvostí. Dále pak kompletní přepážkové archy, zkusné tisky, složky, přeložky, čemotisky, padělek Vejprty atd. Cena cca 60 tisíc. Vážným zájemcům mohu zaslat podrobný seznam a reprodukce vzácnějších známek.

J. Chvalovský

Osv. republika 50 h zelená – retuš ZP 68 na nezjištěné desce

Na vyobrazené dvoupásce známek je na ZP 67 vada sestavy a současně desková vada (skvrny na pravém rámu). Na známkovém poli 68 je retuš obloučku pravé čísalice pět a malá skvrnka v dlani levé ruky.

Kresba retuše na ZP 68 je shodná s retuší stejného ZP nacházejícího se na čtvrté desce (viz příslušná studie). Chybí však vryp ve spodním rámu, což je stálý kontrolní znak pro ZP 68 TD 4. Proto známky na obrázku nepocházejí ze čtvrté desky.

Výrazná vada sestavy na ZP 67 a neméně výrazná desková vada (skvrny na pravém rámu) odpovídá známám pocházejícím z druhé tiskové desky. V příslušné studii je pořadí retuší ZP 68 druhé desky ukončeno retuší označenou R 68/2 B poškozená, která je známa v páskách nejen s popsanou ZP 67 ale také s retuší ZP 69, kde jsou na spodní straně rukávu levé ruky dvě bílé skvrny. Navíc, R 68/2 B existuje také na známkách korespondenčních lístků, což dokazuje, že se jedná o konečnou variantu retuše štočku později vyřezaném pro tisk známek na koresp. lístcích

K přesnému určení na kterou tiskovou desku vyobrazená retuš ZP 68 patří by pomohl nálezh pásky vyobrazených známek spolu se ZP 69 (s původní vadou nebo retuší), případně ještě se ZP 70. Za informaci předem děkuji.

J. Chvalovský

Osv. republika 50 h zelená –varianty retuší vady matrice na ZP 1

Vada matrice nacházející se na 1. známkovém poli známek zhotovených galvanoplastickou technologií (obr. 1), je většině sběratelů dobře známa, protože se dost často nachází v balíčkovém materiálu.

Podle poznatků Zd. Chvosty (viz jeho studie z roku 1994) tato vada matrice existovala na dvaceti tiskových deskách, ale pouze na několika byla opravena. Ve zmíněné studii a také ve Specializované příručce OR jsou uvedeny dvě varianty retuše. Protože při tisku těchto známek byly v tiskové formě umístěny obvykle čtyři tiskové desky, lze předpokládat, že existují také nejméně 4 varianty retuší.

Na základě poznatků předaných panem Fr. Hrochem ze Šumperka a díky zapůjčení známek několika sběrateli se mi podařilo identifikovat celkem 4 varianty retuší zmíněné vady matrice. Každá varianta byla doložena nejméně třemi exempláři, většinou také v páskách. Výskyt retušovaných známek je malý, na celistvosti nebyly dosud předloženy.

Jednotlivé varianty retuší obsahují kromě opravy vady matrice také vadu černotiskové sestavy, další 3 menší vady matrice a vady tisku, které výrazně napomáhají určit některé z nich. Zajímavé jsou také odchylky v hřebenovém zoubkování.

Studie retuší vady matrice na ZP 1 je vytištěna ve formátu A4 a všechny čtyři varianty jsou vyobrazeny podle originálních známek zvětšené o 300% v původní zelené barvě. Majitel studie bude moci porovnat černobilou reprodukcí se zelenou a rozpoznat některé identifikační znaky, které na černobilých reprodukcích nejsou zřetelné.

Cena studie je Kč 50, při zaslání poštou plus poštovné. Studie bude k dispozici na listopadovém zasedání členů Společnosti knihtisku.

J. Chvalovský

VHB

Osv. republika 50 h zelená – bílá skvrna nad hlavou

Vyobrazenou známku s postupně zmenšující se bílou skvrnou nad hlavou určil Z.d. Chvosta na 78. známkové pole některé z tiskových desek zhotovených galvanoplastickou technologií v roce 1924. Vadou matrice je výrazná deformace kresby sukně na horní straně stehna pravé nohy, tedy v místech, kde se na ZP 39 nachází tzv. vajíčko nebo jeho retuš.

Bylo nalezeno více exemplářů s různou velikostí a tvarem bílé skvrny, což naznačuje, že se zřejmě jednalo o dočasnou vadu tisku způsobenou mastnotou, která po určitou dobu tisku známek nepřijímala barvu.

Ze sběratelského hlediska se nejedná o nějakou zvláštnost, protože podobné, postupně mizející bílé skvrny, existovaly mimo jiné také na hodnotě 30 h nad pravou rukou známkového pole 31 druhé tiskové desky.

J. Chvalovský

Několik poznámek o známce 300 h Hospodářství a věda, 1920.

K. Paděra, J. Látal

Hlavní studie o známce 300 h Hospodářství a věda z r. 1920 je v publikaci F. Žampacha, J. Karáska a P. Pittermanna, r. 1988. Důležitá data o této známce najdeme i v Monografii čs. známek, 2. díl (POFIS-NADAS 1971). Poslední článek o známce 300 h HaV 1920 je publikace J. Látal "Hospodářství a věda I - 1920" ve Zpravodaji Společnosti sběratelů knihtiskových vydání čs. známek č. 39, 1991, str. 11.

Při prohlížení razítkovaných známek 300 h HaV 1920 nás zaujalo nečekaně velké zastoupení hřebenového zoubkování $13 \frac{3}{4} : 13 \frac{1}{2}$. Proměřili jsme 4.730 známek a hřebenové zoubkování bylo zjištěno 2.490 krát, to jest přibližně 53 % přítomnost. Řádkové zoubkování $13 \frac{3}{4} : 13 \frac{3}{4}$ jsme našli 2.240 krát, t. j. přes 47 %. Jistě jedna pětina promile pozorovaných známek z celého nákladu může jen velmi orientačně zachytit poměr zastoupení zoubkování. Důležité je však, že v dílčích položkách byla obě zoubkování zastoupena vždy nejméně jednou třetinou. V roce 1920 a 1923 převládalo u sledovaných známek zoubkování řádkové, v letech 1921 a 1922 zase perforace hřebenová. Třetí nejstarší datum razítka známky řádkového zoubkování jsme zjistili 2.7.1920, hřebenové perforace až k 15.9.1920, t. j. o více než dva měsíce později. V Monografii 2 - str. 364 - najdeme údaj, že první známky 300 h HaV 1920 byly vydány však již 23. června 1920.

Řádkové i hřebenové zoubkování je u razítkovaných známek 300 h HaV 1920 zastoupeno nejméně jednou třetinou, to znamená, že obě perforace se vyskytují ve velkém množství, nejméně v 7 milionech. Jejich finanční ohodnocení by mělo být proto stejné a relativně nízké. Naprosto jiná situace je u známek nerazítkovaných, kde hřebenové zoubkování popisované známky je mnohem vzácnější než řádková perforace. Jedno vysvětlení uvedeného rozdílu je, že první známky 300 hal HaV 1920 byly perforovány výhradně řádkově a archy právě s tímto zoubkováním byly zakoupeny sběrateli a obchodníky s poštovními známkami. Otázkou zůstává, proč asi filatelistická přepážka na hlavní poště v Praze prodávala také známky 300 h pravděpodobně jen s řádkovým zoubkováním. Dle Monografie 2, str. 363 došlo k výprodeji uvedených známek až v dubnu 1935.

Pokusili jsme se také sledovat, zda známky 300 h s výraznými deskovými vadami (odchytkami) nejsou mezi sebou rozrůzněny odlišným druhem zoubkování. Jako nejvhodnější jsme vybrali známky s jednou nebo dvěma bílými linkami. Je to šest známek, z kterých čtyři sousedí a jsou umístěny v prvním řádku tiskového přepážkového archu. Přesná známková pole v rámci zařazení 1 - 10 zatím neznáme. Ve studii F. Žampacha a kol. 1988, str. 34 - jsou zachyceny jen tři, v tabulce mají pořadí 11 až 13 a uvedené známkové pole 62 je chybou, protože polohu v prvním řádku máme dokumentovanou i širokým nepotištěným hořejším okrajem. Uvedené známky (mimo první zleva) jsou velmi podrobně a dobře popsány ve studii J. Kálala "O jedné poškozené desce" Tribuna filatelista 1941, č. 6, str. 90-93.

Zleva první, dosud nepopsaná známka, má ve stuzce k trubce drobnou, vlasovitou, bílou čárku, která protíná v pravé části stužky jen poslední tři pravé svislé červené čárky. Je přibližně rovnoběžná s horním okrajem obrazu známky. Vychází ze stuhu ven, někdy dosahuje okraje známky, jindy končí již v červeném pozadí (obr. 1). Při horší jakosti tisku je čára velmi nečitelná a lze ji snadno přehlédnout. Máme tuto deskovou vadu registrovanou jen na 5-ti ukázkách.

obr. 1

Druhá známka zleva je důkladně popsána ve studii J. Kálala a proto přejímáme skoro nepřeměněný jeho popis. Na známce zleva vidíme vlasovou bílou čáru, která vychází od levého okraje známky něco málo výše než nejnižší bod hodnotového oválku, takže mizí v jeho nejnižší bílé části, vychází ven tak, že se dotýká hořejší části písmene Š a protíná písmena IA. Sledujeme-li ji pak dále na barevné ploše obrazce, pozorujeme jak přechází do bílých částí obrazce, tvoří bíle rysovanou vodorovnou osu levého oka klečící postavy, seče vlající vlasy, přechází přímo pod pravou nožkou písmena Á do bílé nápisové stuhu, z níž vychází něco málo nad jejím zaoblením a protínajíc střepec a stuhu trubky, končí v pravém okraji známky. Nad touto průběžnou čarou pozorujeme dále ještě stopy druhé slabší čáry. Tato probíhá rovnoběžně s první, je nečitelnější na svém začátku ve výši spodního konce třetího listku, kterým je vlevo nahoře zdoben hodnotový oválek. Kromě té-

to asi 1 mm dlouhé části můžeme ještě pozorovati slabé, krátké stopy této čáry v hornější části číslice 3. Tato ryska je někdy zachytitelná v podobě krátké čárky na kraji stupy pod prvním K nápisu (varianta 1 - obr. 2), jindy chybí (varianta 2 - obr. 3). Vznik různých variant záleží asi na jakosti tisku, opracovanosti štočků a různém přichycení kovové tiskové desky k dřevěné podložce. Počet registrovaných známek je 43 - varianta 1 byla pozorována 25-krát, varianta 2 pak 10-krát.

obr. 2 - var. 1

obr. 3 - var. 2

Třetí známka je z čtveřice popisovaných sousedících známek nejvýraznější. První spodní čára je přibližně ve stejné výši jako na předešlé známce, jen s tím rozdílem, že je silnější. Na svém začátku je značně výraznější, jen v ose levého oka občas skoro nebo úplně zaniká. Rovněž druhá, hornější čára je vedena na stejné výši jako na druhé známce. Je však mnohem jasnější a výraznější. Vidíme ji, jak vniká až dovnitř oválku. Někdy můžeme pozorovati její stopu přes celou barevnou část číslice 300 (obr. 4 - varianta 1), jindy protíná jen trojku a pravou polovinu druhé nuly (obr. 5 - nejčastěji zastoupená varianta 2) a konečně v barevné části číslice ryska chybí (obr. 6 - varianta 3). Dále můžeme pozorovat u všech třech variant jak bílá čára opouští oválek v místech, kde je připojen malý oblouček, s nímž splývá a můžeme ji pak dobře sledovat po celé délce obrazce přes účes hlavy až téměř ke stuze. Potom skoro zaniká ale zřetelně je vidět její část ve vnitřním zákrutu trubky nad přívěsným střípacem. Třetí známku máme dokumentovanou 44 ukázkami.

obr. 4 - var. 1

obr. 5 - var. 2

obr. 6 - var. 3

Přítomnost jen hřebenového zoubkování u prvních čtyřech sousedících známek a hojné zastoupení řádkové a hřebenové perforace zbývajících známek s bílými čarami prozrazuje, že dle poměrného zastoupení zoubkování, lze odlišit i příslušnost známek k různým tiskovým deskám. Samozřejmě nelze vyloučit, že velmi malé množství známek z tiskové desky, kterou byly tištěny čtyři sousedící známky z prvního vodorovného řádku bude nalezeno i v řádkovém zoubkování. Zastoupení řádkové perforace však musí být vůči hřebenové jen nepatrné. Při zoubkování známek 300 h HaV 1920 bylo použito minimálně dvou různých perforačních strojů. Jaké byly provozní důvody, že známky z tiskové desky (nelze vyloučit i dvojici desek) se čtyřmi sousedícími známkami s bílými čarami byly perforovány výhradně nebo skoro výhradně hřebenově, se nám nepodařilo vysvětlit.

Všechny známky s deskovými vadami (nebo alespoň většinu), které jsou uvedeny v tabulce publikace F. Žampacha a kol. jsme pozorovali s řádkovým i hřebenovým zoubkováním. Přece jen jsme našli navíc ještě dvě známky s výraznými deskovými vadami (odchylkami), které jsme dosud zjistili pouze v hřebenové perforaci. V tabulce a vyobrazení J. Látala (1996 str. 12) mají pořadové číslo 44 a 51. Známkou s pořadím 44 je charakterizována nápadně velkou světlinou (závojem) v levém dolním rohu knihy a především v oblasti mezi knihou a podpisem (obr. 10). Známkové pole a i příslušnost k tiskové desce je nám neznámé. Bylo kontrolováno 24 ukázek. Desková vada na zn. č. 51 je charakterisována výraznou bílou skvrnou v ukončení trubky nad písmeny SK nápisu (obr. 11). Nalezli jsme dosud 13 ukázek.

obr. 10

obr. 11

F. Žampach a kol. dle písmen A až D v tabulce na str. 34 asi předpokládali přítomnost 4 tiskových desek při zhotovení známky 300 h HaV 1920. Mylné uvedení známkových polí čtyř sousedících známek s bílými čarami a absence dvou známek s velmi výraznou deskovou vadou naznačují možnost výskytu ještě další tiskové desky (případně dvojice desek), které uvedení autor neměl k dispozici.

Ve čtvrté známce zanechala bílá čára (rýha) menší stopy. Porovnáme-li ji ve výši prodloužení spodní čáry druhé a třetí známky. Je dobře pozorovatelná v červeném pozadí (vlevo dole) hodnotového oválu (obr. 7), méně zřetelná je v oblasti pod střepcem trubky. Získali jsme 26 ukázek této známky.

obr. 7

K našemu překvapení, všechny námi kontrolované popsané 4 známky v počtu 118 ukázek měly vždy jen hřebenové zoubkování 13/14 a 13/12.

Jiné výsledky poskytly zbývající známky s bílými linkami. Jsou také popsány v článku J. Kálala. Dost často najdeme známku, na které bílá čára je velmi jasná. Jde od levého okraje přes oválek, číslici 3 a první nulu (obr. 8). Prochází o něco málo výš než horní popsaná rýha na dříve definovaných. Seče přímo v ose číslici 3 a zasahuje do polovice pravé části první nuly. V tabulce F. Žampacha a kol. (str. 34) je tato známka 300 h s uvedenou desítkovou vadou zařazena jako desátá a má být z 49. známkového pole v hřebkové desce B. Námi bylo kontrolováno 75 ukázek, z toho mělo 43 známek řádkové zoubkování a 32 hřebenovou perforaci.

obr. 8

Další sledovaná známka má bílou čárku, která se vlevo dotýká prvního čísla, protíná oválek a sahá až ke stínované stuze (obr. 9). Dále lze pozorovat průběh bílé čáry v nápisu, kde protíná spodní část slabiky VE v Československá. V tabulce F. Žampacha a kol. má pořadové číslo 9 a má být z 32. známkového pole desky A. Zjistili jsme 59 ukázek, z toho bylo 27 řádkového a 32 hřebenového zoubkování.

obr. 9

Doplatní 1928, retuše hodnoty 10 Kč

Doplatní známka hodnoty 10 Kč má tři typy.

1. typ bez zjevných odchylek, na desce zastoupen 33x
2. typ s barevnou skvrnou v dolní části levého horního jablíčka, na desce zastoupen 34x
3. typ s bílým kroužkem nad levým tulipánem, na desce zastoupen 33x.

Barevná skvrna 2. typu byla na desce 28/1 retušována na 32 polích s drobnými až výraznými odchylkami.

Ukázka retuší

ZP 11 a 70 zůstala neopravena.

Nezůstalo však jen při opravě 2. typu. Ten má pět kontrolních znaků a dva z nich byly opravovány většinou na nestejných deskách a nestejných známkových polích.

Kontrolní znaky:

- a/ horní rám nad ESK v ČESKO vykrojen
- b/ střední příčka E ve VEN zahnutá dolu, nad dolní seříznutou příčkou bod.

Tato vada je v Monografii 4. díl nesprávně uvedena jako 63R.

- c/ horní vnitřní rámec s vrubem pod L, znak byl opravován.
- d/ vnější pravý bílý obrys štítku s vrubem proti dolní výzdobě, znak byl opravován.
- e/ bílá linka pozadí od základny L k P je proti ostatním ZP podstatně kratší.

Patrně omylem byl také opraven 2. typ na desce 33/1 u ZP 9.

Podle malého výskytu známek s neopraveným 2. typem lze předpokládat, že k opravě došlo brzy po zahájení tisku.

Zdeněk Ryvola

KOLIK BYLO MATRIC ?

Při sestavování přepážkových archů doplatních 1928 hodnoty 10 Kč modrá podle studie pana Zdeňka Ryvoły z Havlíčkova Brodu jsem našel svislou dvoupásku ZP 81, 91 (obr. 1) a později dvě samostatné známky ZP 91 (obr. 2 a 2a) z tiskové desky s označením 28/1 s částmi otisku upevňovacího hřebíčku, u samostatných známek s porušením levého rámu vedle otisku upevňovacího hřebíčku.

obr. č. 1

obr. č. 2

obr. č. 1

obr. č. 2a

To samo by nebylo nic pozoruhodného nebýt textu v MONOGRAFII č. 4 kde je na straně 229 uvedeno cituji " Matrice zpravidla nebyly použity k vlastnímu tisku známek s výjimkou matric hodnot 5 h, 5 Kč a 20 Kč, které jsou opatřeny deskovým označením a mají otvory pro upínací hřebíčky, pro ostatní hodnoty byly tiskové desky odvozeny z příslušných matric galvanoplasticky. Matrice všech hodnot jsou uloženy v Poštovním muzeu spolu s příslušnými fotografickými negativy", konec citátu. Ani zmínka o tom, že tisková deska hodnoty 10 Kč s označením 28/1 byla také tištěna z matrice.

Tato matrice se zřejmě nedochovala a pro další dvě tiskové desky s označením 32/1 a 38/1 vytištěné z galvan byla zhotovena matrice nová. K tomuto závěru jsem dospěl porovnáním vad na známkových polích všech tří tiskových desek. Známky z tiskové desky 28/1 mají jemnější kresbu detailů známky charakteristickou pro tisk z leptané desky a navíc na tiskových deskách s označením 32/1 a 38/1 se nacházejí shodné vady ve známkovém obrazu na rozdíl od tiskové desky 28/1. Toto vše podporuje moji teorii o existenci dvou matic této hodnoty.

Protože je zatím vzhledem k loňským povodním Poštovní muzeum uzavřeno, nebylo možné si ověřit, které matrice jsou vlastně v muzeu uloženy. Na druhou stranu není důvod nevěřit textu v MONOGRAFII, protože autoři zcela jistě měli možnost prostudovat veškeré zde uložené materiály.

Uvítám připomínky a zvláště pak poznatky, které potvrzují nebo naopak vyvracejí tuto teorii.

Jaroslav Moravec